

مقاله ی علمی، سال ۱، بهار و تابستان ۱۴۰۵

شماره ی اول، پیاپی ۱، صص ۱-۱۶

سخن سردیبر

محمدعلی رنجبر*

«واحد تمدن» بنیادی ترین قالب مطالعات تاریخی است. بنیادی از این رو که مطالعه تمدن، کاوش در اساسی ترین ابعاد، اجزا و عناصر حیات اجتماع انسان است. تعداد کم شمار تمدن ها از منظر تمدن شناسان مؤید این نکته است که نیل به تمدن نیازمند مراحل از تکامل اجتماعی است که صرفاً با بنیاد شهر محقق نمی شود. تمدن عالی ترین و کامل ترین وجه از حیات اجتماعی است که مبتنی بر ایده و اندیشه نو در مبانی هستی شناسی و معرفت شناسی می باشد. در واقع، تمدن عینیتی است که بر اساس ذهنیتی نو ایجاد شده است؛ در این ذهنیت مفاهیم جدید عرضه شده است، طرح نویی از انسان و غایت انسان خلق شده است. در این طرح مبنا، مبدا و مقصد تعریف جدید یافته اند، ارزش ها دگرگونه شده اند و نوید حیات و جامعه ای جدید داده شده است. بر این اساس، نقطه ی عزیمت تمدن، ایده ی جدید در چرایی و چگونگی حیات انسانی است، نیل به این ایده به سهولت صورت نمی گیرد و ملل معدودی هستند که چنین نقش آفرینی داشته اند.

ایرانیان از جمله این معدود ملل اند که قادر بودند در دو واحد تمدنی جایگاه موسس و مؤثر داشته باشند: تمدن آریایی- ایرانی و تمدن اسلامی- ایرانی. مطالعات گذشته نگر در عرصه های سیاسی، اجتماعی، هنری و ... عموماً ناظر بر اجزا و عناصر درونی این تمدن ها بوده و کمتر میل به بررسی تطبیقی و نظری در کلیت واحد تمدن داشته است و حتی جایی که نشریاتی با عنوان بررسی تمدن فعالیت می کنند، منحصر به موضوعات درونی تمدن اسلام یا ایران هستند که البته ضروری و بجاست، اما نشریه ی «پژوهش نامه تاریخی تمدن» بر آن است که منادی نگرش نظری و تطبیقی در موضوع تمدن باشد. هدف نشریه این است که به رویکردها و مباحث نظریه ای تمدن که طیف وسیعی از دیدگاه های تاریخی، فلسفی و جامعه شناسانه را در سراسر جهان دربرمی گیرد و تاکنون جای آنها در مجلات علمی و پژوهشی ایران خالی بوده است توجه کند. این رویکرد موجب خواهد شد که پژوهشگران، استادان و دانشجویان (بویژه ایرانی) به مباحث تمدن ها - اعم

* دانشیار تاریخ دانشگاه شیراز، شیراز، ایران ranjbar@shirazu.ac.ir

از تمدن‌های شرقی و غربی از دوره باستان تاکنون - توجه جدی‌تر داشته باشند و در عرصه پژوهش به تعاملات میان این تمدن‌ها - که با حوزه تمدنی ایران در طول تاریخ ارتباط گسترده داشتند - بیش از پیش تأمل کنند.

فقدان نگاه نظری و تمدنی به تاریخ موجب تداوم مطالعه و پژوهش‌های سنتی در تاریخ شده است و کمتر دیده می‌شود که پژوهش‌های میان رشته‌ای یا پژوهش‌های همه جانبه درون رشته‌ای در این زمینه رواج داشته باشد. این نشریه با توجه به فراگیر بودن مبحث تمدن می‌تواند چنین امکانی را فراهم آورد. از سوی دیگر دهه‌هاست که تحقیقات تاریخی از چنبره‌ی تاریخ کوتاه‌مدت و صرفاً سیاسی-نظامی خارج شده است و با یاری رشته/گرایش‌های دیگر علوم انسانی و اجتماعی به لایه‌های عمیق‌تر تحولات جوامع پرداخته است.

محورهای موضوعی مجله به کوتاهی شامل موارد ذیل است:

- مفهوم‌شناسی و نظریه‌پردازی تمدن
- مباحث مبانی تمدن
- بررسی آراء نظریه‌پردازان تمدن
- بررسی سیر تکوین، تطور و زوال تمدن‌های جهان
- مناسبات تمدنی ایران و جهان
- مطالعه تطبیفی در تاریخ تمدن
- پژوهش‌های میان رشته‌ای در حوزه تمدن
- پژوهش‌های تاریخی در حوزه تمدن
- بررسی فلسفه‌ی نظری تاریخ، تاریخ اندیشه و اندیشه تاریخی